

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ *È È* ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ *κατά* ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 27153/08)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

3 Φεβρουαρίου 2011

Η παρούσα απόφαση είναι οριστική. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση *È È* και λοιποί κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα),
συνεδριάζοντας σε Επιτροπή αποτελούμενη από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρος,*

Khanlar Hajiyev,

Giorgio Malinverni, *δικαστές,*

και τον André Wampach, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 13 Ιανουαρίου 2011,
Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 27153/08) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από δέκα υπηκόους του Κράτους αυτού, τους κυρίους È È και È È È È È È και È È και τις κυρίες È È È È È È και È È (« οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 12 Μαΐου 2008 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τον κύριο Ν. Παπαδόπουλο, δικηγόρο Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Γ. Κανελλόπουλο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Γ. Παπαδάκη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 10 Σεπτεμβρίου 2009, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση την αιτίαση την ελκόμενη από τη διάρκεια της διαδικασίας. Κατ'εφαρμογή του Πρωτοκόλλου αριθ.14, η προσφυγή ανατέθηκε σε μία Επιτροπή.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Οι προσφεύγοντες έχουν γεννηθεί το 1943, 1967, 1971, 1981, 1982, 1951, 1977, 1978, 1976 και 1979 αντίστοιχα και κατοικούν στο Ηράκλειο Κρήτης.

5. Οι προσφεύγοντες είναι οι γονείς και οι αδελφοί και αδελφές του È È , αστυνομικού ο οποίος απεβίωσε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα ενώ οδηγούσε το υπηρεσιακό όχημά του στα πλαίσια των καθηκόντων του.

6. Στις 30 Οκτωβρίου 1995, ο Έ Έ έλαβε εντολή επέμβασης προκειμένου να βοηθήσει μία γυναίκα η οποία είχε δεχθεί επίθεση. Κινούμενος με μεγάλη ταχύτητα επί της εθνικής οδού, ο αστυνομικός επιχείρησε να προσπεράσει ένα όχημα καβαλώντας τη διπλή γραμμή σήμανσης της οδού. Το όχημά του συγκρούστηκε τότε με ένα λεωφορείο δημόσιας χρήσης το οποίο ερχόταν από την αντίθετη κατεύθυνση. Όντας σοβαρά τραυματισμένος, ο αστυνομικός απεβίωσε κατά τη μεταφορά του στο νοσοκομείο.

7. Η διοικητική έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο θάνατος του αστυνομικού επήλθε «κατά την άσκηση των καθηκόντων του», αλλά όχι «εξαιτίας αυτών», διότι προήλθε «από σοβαρό σφάλμα του ίδιου του αστυνομικού». Αντιθέτως, η Υγειονομική Επιτροπή του Στρατού θεώρησε ότι ο θάνατος είχε αιτιώδη συνάφεια με την άσκηση των καθηκόντων του και, κατόπιν τούτου, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους αναγνώρισε τον πάτερα του αποβιώσαντος αστυνομικού δικαιούχο σύνταξης μηνιαίου ποσού 30.900 δραχμών, προσαυξημένου κατά 67.500 δραχμές από την 1^η Σεπτεμβρίου 1997.

8. Στις 27 Δεκεμβρίου 2000, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ηρακλείου αγωγή αποζημίωσης σε βάρος του Δημοσίου. Ζητούσαν το ποσό των 70.000.000 δραχμών (205.429,20 ευρώ) για ηθική βλάβη, λόγω του θανάτου του Κωναντίνου Φτυλάκη που επήλθε κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

9. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 13 Μαΐου 2002. Στις 29 Ιουλίου 2002, το διοικητικό πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή των προσφευγόντων. Η απόφαση καθαρογράφηκε και κοινοποιήθηκε στους προσφεύγοντες στις 17 Δεκεμβρίου 2002.

10. Στις 14 Φεβρουαρίου 2003, οι προσφεύγοντες άσκησαν έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Χανίων. Παραπονέθηκαν για την εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των εφαρμοστέων άρθρων του αστικού κώδικα και για την κακή εκτίμηση των αποδείξεων που πραγματοποίησε το διοικητικό πρωτοδικείο. Υποστήριξαν ιδίως ότι αυτό είχε κρίνει εσφαλμένα ότι το Δημόσιο δεν είχε ευθύνη και ότι δεν υποχρεούτο να τους αποζημιώσει, δυνάμει του άρθρου 105 του εισαγωγικού κεφαλαίου του αστικού κώδικα, για το λόγο ότι ο αστυνομικός ήταν ο μόνος υπεύθυνος για τον θάνατό του.

11. Στις 31 Οκτωβρίου 2005, το διοικητικό εφετείο απέρριψε την έφεση των προσφευγόντων για τους ίδιους λόγους με το διοικητικό πρωτοδικείο. Η απόφαση καθαρογράφηκε στις 22 Νοεμβρίου 2005.

12. Στις 25 Απριλίου 2006, ο προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναίρεσης. Η συζήτηση, η οποία είχε αρχικά ορισθεί για τις 8 Ιανουαρίου 2007, αναβλήθηκε αυτεπάγγελτα για τις 22 Ιανουαρίου 2007.

13. Στις 4 Απριλίου 2007, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση. Η απόφαση καθαρογράφηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2007.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

14. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας» όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

15. Η Κυβέρνηση αντικρούει αυτή τη θέση.

16. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 20 Δεκεμβρίου 2000, με την κατάθεση της αγωγής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ηρακλείου, και περατώθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2007, με την καθαρογραφή της απόφασης του Αρείου Πάγου. Διήρκεσε επομένως επτά έτη για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

17. Καταρχήν, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν εξάντλησαν τα εθνικά ένδικα μέσα διότι δεν άσκησαν αγωγή αποζημίωσης στη βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα.

18. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι το επικαλούμενο από την Κυβέρνηση ένδικο μέσο δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης και ότι πρέπει συνεπώς να απορριφθεί η σχετική ένσταση (*Τσουκαλάς κατά Ελλάδας*, αριθ.

12286/08, 22 Ιουλίου 2010). Διαπιστώνει, επιπλέον, ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει τέλος ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

19. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μίας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς των προσφευγόντων και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και της σημασίας της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

20. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη υπόθεση *Frydlender*).

21. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ειδικότερα ότι η διαδικασία ενώπιον του εφετείου διήρκεσε δύο έτη και δέκα μήνες περίπου και από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν προκύπτει ότι οι προσφεύγοντες συνέβαλαν με τη συμπεριφορά τους σε αυτό το διάστημα. Επιπλέον, αν και πάνω από έξι μήνες μεσολάβησαν μεταξύ της ημερομηνίας απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου (29 Ιουλίου 2002) και της ημερομηνίας άσκησης της έφεσης από τους προσφεύγοντες (11 Φεβρουαρίου 2003), τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι η απόφαση καθαρογράφηκε και κοινοποιήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2002.

22. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του επί του ζητήματος αυτού, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και δε συνάδει με την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

III. ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ

23. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ομοίως ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 λόγω του εσφαλμένης αιτιολογίας των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων. Υποστηρίζουν επίσης ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρων 2 της Σύμβασης και 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, χωρίς όμως να τεκμηριώνουν τις δύο αυτές τελευταίες αιτιάσεις.

24. Σε ό,τι αφορά την πρώτη αιτίαση, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν έχει ως αποστολή του να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια, στα οποία ανήκει καταρχήν η ευθύνη της ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας (βλέπε τις αποφάσεις *Bulut κατά Αυστρίας*, 22 Φεβρουαρίου 1996, § 29, *Recueil* 1996-II και, *mutates mutandis*, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 33, *Recueil* 1998-I). Η αποστολή του περιορίζεται στο να εξακριβώνει αν οι επίδικες αποφάσεις ελήφθησαν σεβόμενες τις εγγυήσεις που διατυπώνει το άρθρο 6 της Σύμβασης και ότι δε φέρουν ενδείξεις αυθαιρεσίας. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να εκτιμήσει το ίδιο τα πραγματικά στοιχεία που οδήγησαν ένα εθνικό δικαστήριο να υιοθετήσει μία συγκεκριμένη απόφαση αντί μιας άλλης, διότι, διαφορετικά, θα αναδεικνυόταν δικαστής «τετάρτου βαθμού» και θα παραγνώριζε τα όρια της αποστολής του (*Kemmache κατά Γαλλίας (αριθ. 3)*, 24 Νοεμβρίου 1994, § 44, *série A* no. 296-C). Εν προκειμένω, κανένα στοιχείο του φακέλου δεν το οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ήταν προδήλως εσφαλμένη ή αυθαίρετη η διαπίστωση στην οποία κατέληξαν οι αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων.

25. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν παρέχουν καμία διευκρίνιση ως προς τις αιτιάσεις τις ελκόμενες από τα άρθρα 2 της Σύμβασης και 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, οι οποίες ως εκ τούτου δεν είναι τεκμηριωμένες. Κατά συνέπεια, από την εξέταση αυτών των αιτιάσεων δεν προκύπτει καμία ένδειξη παραβίασης των επικαλούμενων παραβιάσεων.

26. Πρέπει επομένως αυτό το τμήμα της προσφυγής να κηρυχθεί απαράδεκτο ως προδήλως αβάσιμο, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

27. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

28. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν 205.429,20 ευρώ για την υλική ζημία που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν λόγω της απόρριψης της αγωγής τους από τα ελληνικά δικαστήρια, καθώς και το ποσό των 50.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

29. Η Κυβέρνηση αντικρούει αυτές τις αξιώσεις.

30. Το Δικαστήριο δε διαπιστώνει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και της επικαλούμενης υλικής ζημίας και απορρίπτει αυτό το αίτημα. Αντιθέτως, θεωρεί ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, επιδικάζει συνολικά στους προσφεύγοντες 30.000 ευρώ για την αιτία αυτή.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

31. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν ομοίως 3.060,20 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ιδίως για τις αμοιβές των δύο δικηγόρων.

32. Η Κυβέρνηση αντικρούει αυτές τις αξιώσεις. Δηλώνει έτοιμη να καταβάλει 500 ευρώ.

33. Λαμβανομένων υπόψη των εγγράφων που έχει στην κατοχή του και της νομολογίας του, το Δικαστήριο θεωρεί εύλογο να επιδικάσει στους προσφεύγοντες το ποσό των 1.000 ευρώ.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

34. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και απαράδεκτη κατά τα λοιπά..

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει συνολικά στους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών, τα ακόλουθα ποσά:

i) 30.000 (τριάντα χιλιάδες) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για ηθική βλάβη,

ii) 1.000 (χίλια) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τους προσφεύγοντες, για έξοδα και δικαστική δαπάνη.

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 3 Φεβρουαρίου 2011, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 7 Μαρτίου 2011.

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος